

AVA_Net

MAGAZINE

JAARGANG 2 | ISSUE 1 | VOORJAAR 2019

**“IK MOET DIT VOORAL NIET IN HET
GRIJZE NIETS VAN DE ETHER LATEN OPGAAN”**

JAN DOUWE KROESKE OVER 2 METER SESSIES

VIDEOCOLLECTIE RTV UTRECHTBIJ HET UTRECHTS ARCHIEF

NIEUWE KENNISBANK AVA_NET

VAN DE REDACTIE

Lieve lezer, netwerklid van AVA_Net, geïnteresseerde archiefsnuisteraar, collectiebeheerder, liefhebber van beeld en klank, al wat oud is of dat nog moet worden! Wat voor moois heb jij de afgelopen tijd in je archief ontdekt? Ik stel de vraag omdat we vaak zo bezig zijn met de technische en organisatorische uitdagingen van ons werk dat we wel eens uit het oog verliezen wat mensen te zien krijgen wanneer ze in ons archief duiken.

Of horen! Want dit jaar brengen wij bij AVA_Net klanken uit onze collectie onder de aandacht. Om de eerste eeuwwisseling van het bestaan van het Nederlandse radiobestel aan te stippen, zetten we ons symposium op 20 juni helemaal in het teken van audio-archivering! Hopelijk hebben we het die dag met elkaar, naast de manieren waarop we achterstanden kunnen wegwerken, ook over de geluiden die ons geïnspireerd, geraakt, ontroerd en gemaakt hebben.

In deze tweede editie van het magazine bieden we een breed scala aan archieffervaringen en nieuwtjes uit het veld. Benieuwd naar hoe RTV Utrecht met Het Utrechts Archief de handen ineen sloeg om zijn uitzendarchief het digitale tijdperk in te slingeren? Daniël Blom licht toe hoe hun organisaties te werk gaan. Ontbreekt het je aan gedetailleerde info bij het bewaren van je audiovisuele collecties? Met de nieuwe kennisbank van AVA_Net hopen we beter aan je kenniswensen te voldoen. Wil je weten wat er rond de wereld zoal wordt verteld over ons vakgebied? Saskia Arentsen praat je bij.

Voorts belicht Sylvia Moes, lid van de AVA_Net Domeinraad, in haar column de ontwikkelingen rond bibliotheken, open en online onderwijs. Niet onbelangrijk voor audiovisuele archieven, want als collecties bruikbaar zijn in online cursussen kunnen ze veel zichtbaarder - én hoorbaarder - worden!

En vooruitlopend op het symposium interviewde Tommy Ventevogel van Stadsarchief Rotterdam gastspreker Jan Douwe Kroeske over de archivering en het beheer van de 2 Meter Sessies. Voor wie het heeft meegemaakt, een uitstekende reden om in het rijkgevulde archief van de illustere voorganger van het later populaire programma *MTV Unplugged* te gaan grasduinen. Voor wie er niet bij was, wellicht een interessante aanleiding om de geschiedenis van dit programma onder de loep te nemen. Wat je allemaal tegenkomt? Vertel het ons graag!

Erwin Verbruggen (Beeld en Geluid)

INHOUDSOPGAVE

VIDEOCOLLECTIE RTV UTRECHT BIJ HET UTRECHTS ARCHIEF	4
NIEUWS UIT HET VELD	10
CONGRESSEN EN SYMPOSIA	12
INTERVIEW MET JAN DOUWE KROESKE	14
UIT HET NETWERK	16
DE HERNIEUWDE AVA_NET KENNISBANK	18

COLOFON

AVA_Net Magazine is een uitgave (2e jaargang) van AVA_Net.

info@avanet.nl

www.avanet.nl

Redactie:

Daniël Blom (Het Utrechts Archief)

Erwin Verbruggen (Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid)

Hannah van der Poel (Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid)

Jasper Snoeren (Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid)

René Duursma (Groninger Archieven)

Saskia Arentsen (Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid)

Tommy Ventevogel (Stadsarchief Rotterdam)

Gastbijdrage:

Sylvia Moes (SURF)

Vormgeving:

Tom Sterk (Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid)

VIDEOCOLLECTIE RTV UTRECHT BIJ HET UTRECHTS ARCHIEF

De audiovisuele afdeling van Het Utrechts Archief (HUA) was tot voor kort een afdeling waar vrijwel alleen met film werd gewerkt. Voor video- en geluidsbanden was weliswaar op beperkte schaal apparatuur aanwezig, maar enig routinematig werken op dat vlak is nooit tot stand gekomen. In het verleden werd simpelweg prioriteit gegeven aan de (veel oudere) filmcollectie. Recentelijk is in die situatie verandering gekomen. De aanleiding hiertoe was het videoarchief van de rechtsvoorgangers van televisiezender RTV Utrecht, waarvan het oudste gedeelte in de collectie werd opgenomen.

Het archief dat werd opgenomen bevat meerdere lokale omroeporganisaties. Zo gaat het om de rechtsvoorgangers: Domroep TV (1989-1990), Stadsomroep Utrecht (1990-1998), migranten-omroep SEGLO (Stichting Etnische Groepen Lokale Omroep, 1990-1998) en een gedeelte van Omroep Utrecht RTV (1998-2002). Mogelijk bevat het archief ook materiaal van de regionale omroep Kanaal 9 (2000-2002), maar dit is tot op heden nog niet aangetroffen. Vrijwel al het materiaal in het archief staat op videocassettes van het U-Matic SP formaat. Een nieuwer gedeelte van het archief staat op DVC-Pro. Door de problematisch wordende kwaliteit van de U-Matic banden was het al gauw duidelijk dat dit materiaal dringend digitalisering behoeftte. Vanwege de omvang van het project is er echter voor gekozen om het (digitale) DVC-Pro materiaal voorlopig nog niet om te zetten naar een file-based formaat.

De komst van het videoarchief heeft er uiteindelijk toe geleid dat HUA een digitaliseringsvoorziening voor geluid en video heeft gekregen.¹ Ter oriëntatie op de aanschaf hiervan hebben we veel hulp gehad van onze AVA_NET-collega's

van GAVA/Groninger Archieven. Voorafgaand aan de daadwerkelijke aanschaf was het een belangrijke afweging of we intern of extern moesten digitaliseren.

Hieronder zal worden ingegaan op de afweging die resulteerde in onze keuze voor interne digitalisering.

Intern of extern

Er zijn vanzelfsprekend diverse argumenten vóór en tegen interne digitalisering. Een argument vóór interne digitalisering zijn dat het binnen de eigen organisatie kennis en kunde stimuleert. Aangezien deze kennis en kunde voor video steeds meer aan het verdwijnen is, kan dit als een belangrijk argument worden gezien. Een argument tegen is dat bij uitbesteding de materiële en personele risico's worden gereduceerd. Zo gebeurt digitalisering met sterk verouderde apparatuur, waardoor het risico groot is dat apparatuur gedurende de digitalisering niet goed functioneert, sneuvelt en/of mogelijk niet gerepareerd kan worden.

Voor HUA zijn het niet primair de bovengenoemde argumenten geweest die de doorslag hebben gegeven. De belangrijkste argumenten die resulteerden in de komst van een digitaliseringsvoorziening waren specifiek voor de eigen organisatie. Zo was een belangrijk argument dat HUA reeds beschikte over een aanzienlijk aantal professionele spelers voor de videoformaten die momenteel het meest voorkomen in haar collectie en/of naar verwachting nog het meest verworven zullen worden.² Verder had HUA ook reeds de beschikking over meerdere timebase-correctors. Deze zijn van belang bij het reduceren en elimineren van eventuele fouten die worden veroorzaakt door de mechanische instabiliteit

¹ In dit artikel gaan we niet in op de digitalisering van audio. Bij Het Utrechts Archief is immers nog geen sprake van routinematig werken op dat vlak. De nieuwe digitaliseringsvoorziening beschikt echter wel over de benodigde aansluitingen voor bijvoorbeeld cassettedecks en bandrecorders.

² Zo was er reeds de beschikking over apparatuur voor U-Matic low band en U-Matic SP (inclusief de kleinere U-Matic S cassettes), (S)-VHS (inclusief adapter voor de kleinere S-VHS-C) en Betacam SP. Verder was er ook reeds apparatuur voor zeldzamere formaten zoals Laserdisc aanwezig.

van de analoge drager. HUA heeft bovendien recentelijk meermaals ervaren dat schenkers van materiaal bereid zijn om ook hun videoapparatuur te schenken. Dit specifieke en financieel te waarderen voordeel blijft onbenut wanneer een archiefinstelling niet de beschikking heeft over een eigen digitaliseringsvoorziening.

Een belangrijk argument voor het opzetten van een digitaliseringsvoorziening was ook dat we daarmee beter zouden zijn toegerust op verzoeken tot digitalisering in verband met exposities of andere publieksevenementen. Een laatste argument is dat de ervaring met het digitaliseren zal leiden tot beter opdrachtgeverschap wanneer we materiaal in de toekomst extern willen laten digitaliseren. Zo is er in de organisatie inmiddels al meer kennis aanwezig over de complexiteit van geluid bij het digitaliseren van video. Dit maakt dat we duidelijkere eisen kunnen stellen wanneer we in de toekomst materiaal extern digitaliseren. Beoordeling van de kwaliteit wordt daarmee bovendien ook beter mogelijk.

Vanaf het begin was het direct duidelijk dat de aanwezigheid van een digitaliseringsvoorziening niet zou moeten leiden tot de wens om alle videoformaten in huis te willen digitaliseren. Video kent in tegenstelling tot film een groot aantal relatief veelvoorkomende formaten. Zo lang voor zeldzame formaten geen apparatuur voor handen is, heeft het niet de voorkeur om in dergelijke apparatuur te investeren. Externe digitalisering of (zo mogelijk) digitalisering door een collega-instelling heeft dan de voorkeur. Een digitaliseringsvoorziening zou bovendien idealiter als basisvoorziening moeten worden gezien en zou niet moeten resulteren in het uitsluiten van toekomstige externe digitalisering. Het is belangrijk interne digitalisering gericht in te zetten voor maatwerk en complexere projecten. Van dat laatste is sprake bij het materiaal van de rechtsvoorgangers van RTV Utrecht doordat eenduidige programmering en metadata ontbreken. Hierover straks meer, maar nu eerst over naar de nieuwe digitaliseringsvoorziening.

HET *UTRECHTS*
ARCHIEF *II*
IIIIIIIIIIIIIIIIIIII
IIIIIIIIIIIIIIIIIIII

VIDEOCOLLECTIE RTV UTRECHT NU IN HET UTRECHTS ARCHIEF

De digitaliseringsvoorziening

De digitaliseringsvoorziening die HUA recentelijk heeft gekregen bestaat uit verschillende componenten. Centraal staat de matrix switcher (Kramer VS-162AV). Hiermee kan de aangesloten apparatuur worden geschakeld. Gekoppeld hieraan zijn drie timebase-correctors.³ Voor de digitalisering van het materiaal van RTV Utrecht zijn momenteel twee U-Matic SP-spelers in gebruik. Een derde speler staat klaar als back-up. Zodoende kunnen er telkens twee cassettes tegelijk gedigitaliseerd worden. Verder staan los van de digitaliseringsvoorziening twee low band U-Matic spelers gereed. Deze worden gebruikt voor het spotten en terugspoelen van het materiaal. Daarmee ontlasten we onze kostbare (en moeilijk te verkrijgen) SP-spelers. Dat de SP-band (in kleur) op low band apparatuur

in zwart-wit worden getoond is daarbij niet problematisch, omdat we de spelers niet voor digitalisering gebruiken.

In tegenstelling tot het beeld, gaat het geluidssignaal bij de digitalisering rechtstreeks naar de capture device. Beeld en geluid lopen daardoor niet meer synchroon. Om die reden beschikt de straat ook over een delay-functionaliteit om het geluid te vertragen. In plaats van een complexe audiomixer hebben we daarbij gekozen voor het gebruik van losse delay apparatuur waarbij de vertraging simpel met min en plus knoppen te bedienen is. De standaard instelling in onze opstelling is 40 milliseconde, maar dit kan desgewenst worden aangepast.

Foto: Daniël Blom

³ De functie van een TBC is reeds genoemd. De TBC's die we gebruiken zijn: een FOR.A FA-310P en FOR.A 300P voor U-Matic SP en een Datavideo TBC-3000 voor S-VHS was er ook reeds apparatuur voor zeldzamere formaten zoals Laserdisc aanwezig.

‘Het uitzendarchief’

Bij de start van het digitaliseringsproject werd gesproken over ‘het uitzendarchief’ van de rechtsvoorgangers van RTV Utrecht. Tijdens het digitaliseren werd echter al gauw duidelijk dat de benaming uitzend- en videoarchief meer op de plaats zou zijn. Hoewel de kern van het archief bestaat uit uitzendmateriaal, is veel archiefmateriaal nooit uitgezonden en heeft het in sommige gevallen ook niet dat oogmerk gehad. Het archief bevat bijvoorbeeld montage-materiaal, video’s van externe makers (vermoedelijk gebruikt bij het maken van programma’s en opdrachtfilms die niet zijn uitgezonden). Een voorbeeld van die laatste categorie is een videoverslag van de Nationale Drogisten Dag in de Jaarbeurs of een voorlichtingsfilm voor de provincie Utrecht.

Lastig aan het videoarchief van RTV Utrecht was van meet af aan dat er geen programmering of metadata bij de banden beschikbaar was. Een verdere complicatie was dat de informatie op de videohoezen zeer wisselend van kwaliteit was. In sommige gevallen waren de banden van een programmareeks voorzien van uitzenddata, tijdcodes, versietype en onderwerp. In veel gevallen stonden de banden van één programmareeks echter verspreid in het depot waarbij de gegevens op de videohoes ook nog eens zeer beperkt of incorrect bleken. Sommige banden hadden bovendien in het geheel geen informatie op de hoes en andere cassettes zaten in de verkeerde hoes.

Vanuit de bovengeschetste situatie is het vanzelfsprekend lastig om te werken aan de toegankelijkheid van het videomateriaal. Zodoende hebben we gezocht naar alternatieven om uitzendgegevens toch boven water te krijgen. Het videoarchief bestaat -zoals reeds opgemerkt- uit meer dan uitzendmateriaal, maar het uitzendgedeelte is wel het belangrijkste en grootste gedeelte van het archief.

Allereerst is navraag gedaan bij huidige en oud-medewerkers. Voor een gedeelte van het uitzendarchief heeft dit additionele gegevens opgeleverd. Verder werden in het depot ook nog programmegegevens op papier aangetroffen. Dit alles gaf echter een verre van compleet beeld. Het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid en de Stichting Nederlandse Lokale Publieke Omroepen (NLPO) bleken ook niet over de gezochte programmering te beschikken. Uiteindelijk kwam de doorbraak met het raadplegen van de uitzendgegevens in het Utrechts Nieuwsblad. Weliswaar kunnen deze gegevens afwijken van hetgeen daadwerkelijk is uitgezonden, maar een vergelijking met de informatie op de videohoezen heeft inmiddels aangetoond dat de informatie in verreweg de meeste gevallen overeenkomt. In afwijkende gevallen maken de gepubliceerde gegevens het bovendien mogelijk om een reconstructie te maken. Met de beschikbaarheid van de programmering uit het Utrechts Nieuwsblad was het bovendien eenvoudig om vast te stellen of een datum op een band een uitzenddatum of een andere datum was. Dit komt met name omdat programmareeksen in een vaste structuur werden uitgezonden (bijvoorbeeld tweeweeklijks op maandag om 10:00 uur). De gegevens uit het Utrechts Nieuwsblad die beschikbaar waren en zijn vastgelegd, zijn: programmaam, weekdag, uitzendtijd- en datum en een korte inhoudsomschrijving.

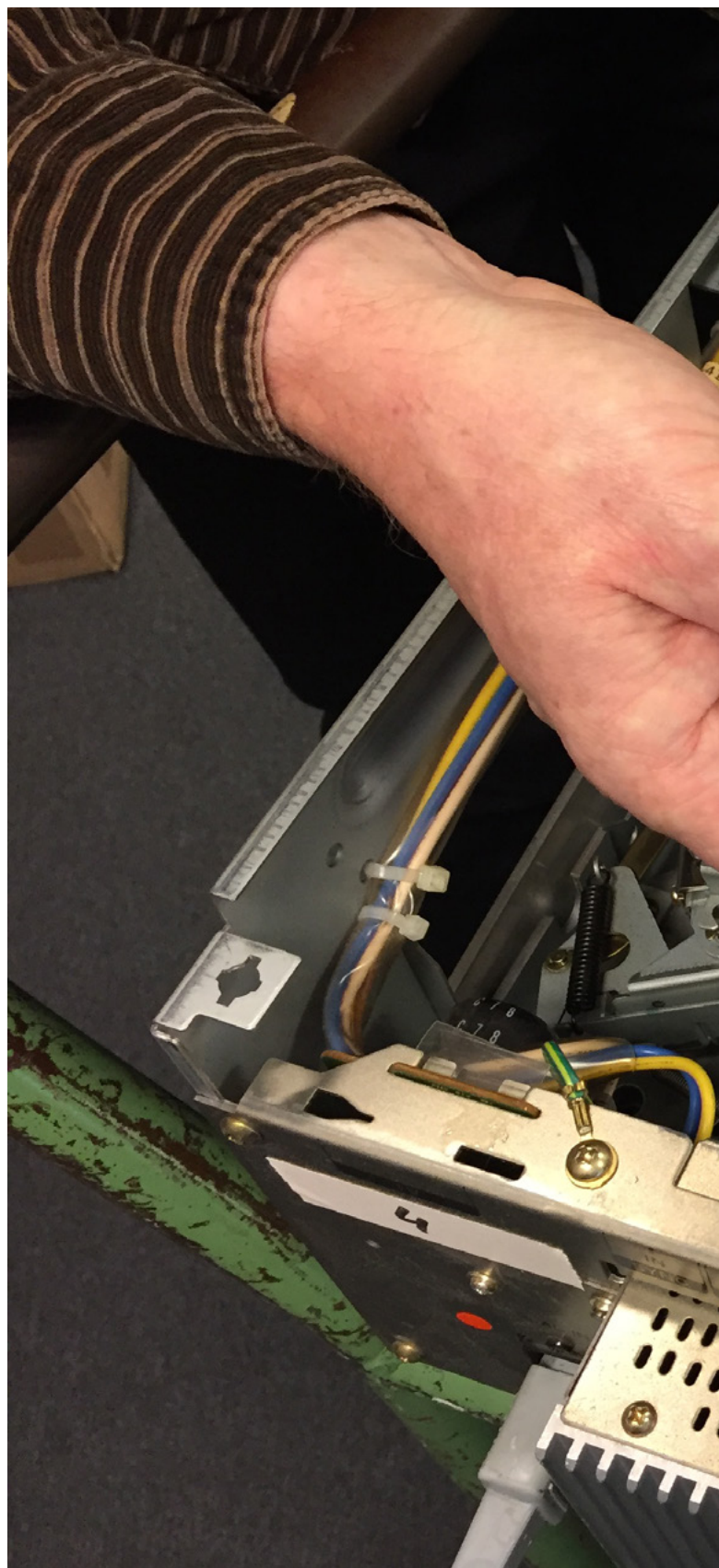
VIDEOCOLLECTIE RTV UTRECHT NU IN HET UTRECHTS ARCHIEF

Digitalisering in de praktijk

Het materiaal dat centraal staat is zoals gezegd het U-Matic gedeelte van het video-archief. Het gaat daarbij om circa 1500 banden van het U-Matic SP type. De cassettes zijn daarbij voornamelijk van producenten 3M, Sony en Ampex en een enkele band is van Fuji en Agfa. Inmiddels zijn circa 350 cassettes gedigitaliseerd. Hierbij gaven alleen de cassettes van Ampex noemenswaardige problemen. De oorzaak hiervan was in alle gevallen het sticky shed syndrome (de ontbinding van de bindlaag). ⁴ Dit neemt niet weg dat ook andere cassettes van wisselende kwaliteit bleken te zijn.

Naast verklaarbare problemen met (een combinatie van) spelers en banden, lopen we ook geregeld tegen minder verklaarbare storingen aan. Meestal zijn deze zeer tijdelijk van aard. Zo komt het wel voor dat we een speler na talloze pogingen uit de straat halen, waarop de speler om onduidelijke redenen weer als een zonnetje blijkt te werken. Eveneens komt het voor dat een speler maar blijft spoelen. De eerste keer dat we hiermee te maken kregen, hadden we de speler al geopend voor een grondige inspectie. Toen dat niets opleverde, waren we bijna zover dat we de speler ter reparatie wilden opsturen. Net op tijd ontdekten we echter dat de oplossing kinderlijk eenvoudig bleek: de spoelknop was nauwelijks zichtbaar blijven hangen achter de behuizing. Wie werkt met verouderde apparatuur moet beducht zijn op dergelijke hinder!

⁴ Ampex-banden van het type 297 SPA-30 (61212) gaven vooralsnog geen problemen. Banden die wel problemen gaven waren 297 SPA-20 (21912), 197 BCA-60 (10771 F) en 187 KCA-60 (0117 F).

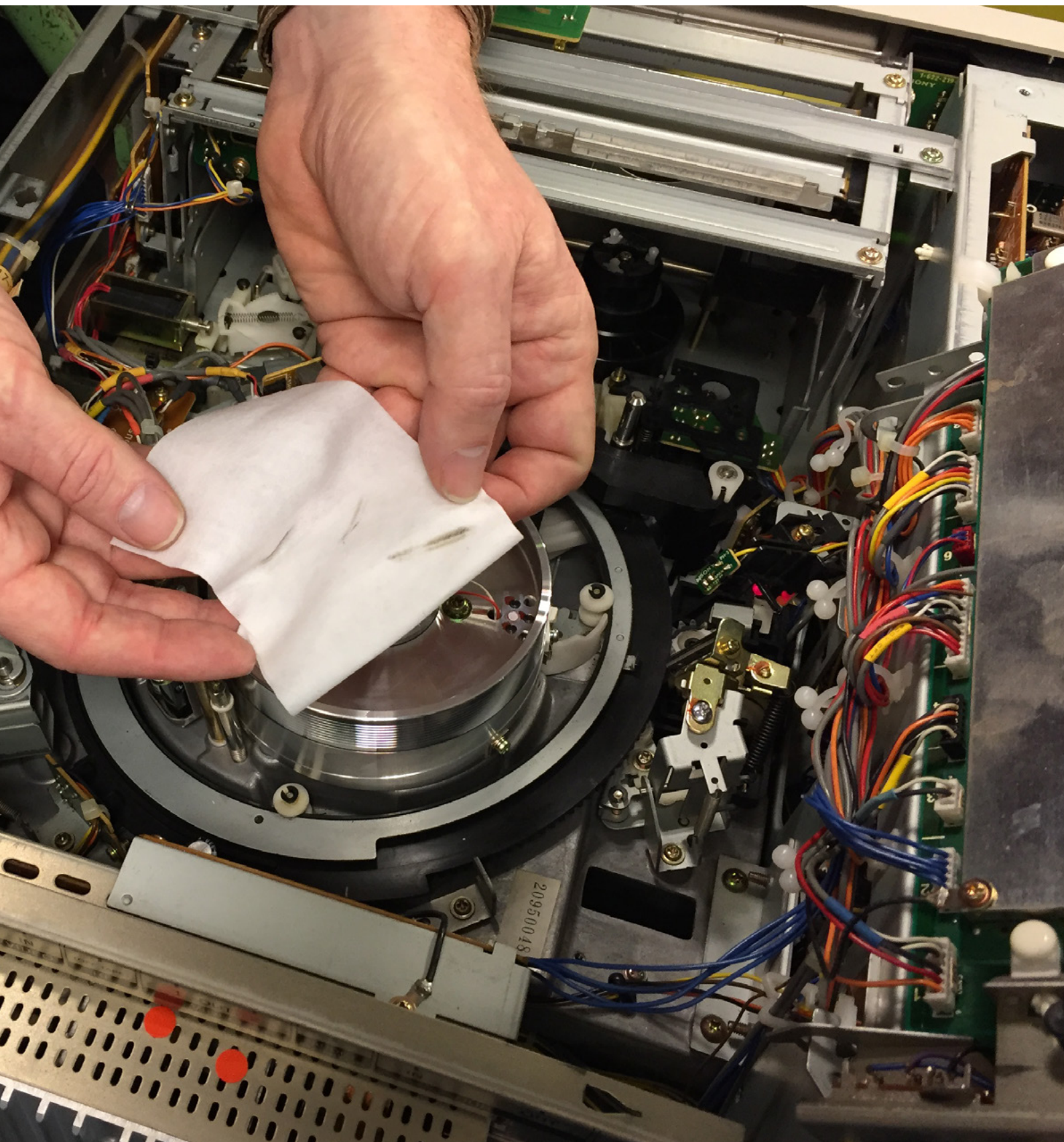

Foto: Daniël Blom

NIEUWS UIT HET VELD

4K FILMSCANNER VOOR GRONINGER ARCHIEVEN

De Groninger Archieven scannen al een aantal jaar hun eigen filmmateriaal, vooral 8mm, s8, 9,5mm en 16mm film. Ook het digitaliseren van video en audio gebeurt grotendeels 'in huis'. De kennis die hiervoor nodig is doen ze graag zelf op. Met deze filosofie in het achterhoofd raakten zij enthousiast na een demo bij MWA NOVA in Berlijn, een bedrijf dat al jaren film-scanners maakt met de naam 'Flashscan'. Na dit bedrijfsbezoek zijn de Groninger Archieven dan ook meteen overgegaan tot aanschaf van een 4K filmscanner, de Flashscan NOVA 4K. In september is het eindelijk zover en wordt de filmscanner afgeleverd!

Deze scanner is gebouwd met onderdelen uit high-end filmscanners, zoals de Spinner-S, maar is vooral bedoeld voor kleinere archieven. Met de scanner kunnen de volgende formaten worden gescand: 8mm, S8, 9,5mm, 16mm en s16. Er zit een wetgate op de scanner op basis van Isopropanol, zodat eventuele beschadigingen op een film bij het scannen minder te zien zijn. En er zitten rollers op die bij vuile films stof en haren kunnen weghalen. Verder is de torsie op de film bij te stellen, zodat ook teer filmmateriaal nog gescand kan worden. De scanner maakt geen gebruik van capstans en is 'sprocketless'. Dit houdt in dat er geen mechanische delen zijn die de film aanraken bij het transport van de film door de scanner. Het eventueel aanwezige geluid kan synchroon worden opgenomen via optische en magnetische koppen. Een ander groot voordeel is de handelssnelheid voor als er dringend iets gedigitaliseerd moet worden voor een klant. Bovenstaande functionaliteiten en voordelen maken de nieuwe 4K filmscanner een waardevolle aankoop!

Foto: René Duursma

ARTHOST EN DE DIGITALE CANON

LIMA heeft samen met kunstenaar Constant Dullaart en met hulp van Rhizome (NYC) een hosting platform ontwikkeld: Arthost. Constant Dullaart is een Nederlandse conceptuele kunstenaar wiens werk sterk verbonden is met het internet. Hij levert testmateriaal aan voor LIMA. Rhizome zorgt voor emulatiesoftware zodat over een spanne van 10 jaar getest kan worden of netkunst afspeelbaar blijft. Arthost is bedoeld om in te zetten voor en door artiesten. Het gaat hier zoals al gezegd om Net Art: al dan niet bewegende kunst op het internet. Om te voorkomen dat in de toekomst born-digital kunstwerken verloren gaan, is continu onderzoek en ontwikkeling nodig. LIMA zet zich, in samenwerking met andere pioniers, in voor de preservatie en opslag van digitale kunst.

Arthost stelt artiesten in staat om zelf te kunnen bepalen hoe hun werk gepreserveerd en gepresenteerd zal worden in de toekomst. Het tweejarige project maakt richtlijnen en biedt praktische assistentie, gereedschappen en diensten aan. Zoals de Artwork Documentation Tool, die te vinden is op de website van LIMA. Kunstenaars die hiermee gaan werken zullen snel inzien hoe belangrijk de documentatie van elke stap in hun werkproces is. Ze moeten hun materiaal voorbereiden om opgenomen te kunnen worden in het archief.

Ook heeft LIMA de Digitale Canon (1960-2000) gelanceerd: een overzicht van de twintig meest invloedrijke en prominente werken van Nederlandse bodem. De kunstwerken maken deel uit van ons nationaal cultureel erfgoed en zijn geselecteerd door kunstenaars en experts uit het veld van digitale cultuur.

Kijk voor meer info op: www.li-ma.nl

NIEUW SAMENWERKINGSVERBAND OP EUROPEES NIVEAU TUSSEN HAGHEFILM (NL) EN MWA NOVA (DE)

Haghefilm uit Amsterdam en MWA NOVA uit Berlijn Duitsland, hebben elkaar gevonden en gaan een samenwerking aan op het gebied van film labs en de hoogwaardige digitalisering van film. Om die reden wordt de Spinner-S, een 4K scanner binnenkort bij Haghefilm opnieuw getest met als output een 8K formaat. Lees hieronder meer over de samenwerking.

In Duitsland hebben de grotere filmarchieven onlangs samen afgesproken dat ze film uitsluitend gaan digitaliseren om te preserveren. Daar is een tender voor uitgeschreven waar partijen zich op kunnen inschrijven. MWA Nova (Berlijn) en Haghefilm (Amsterdam) willen nu samen de standaard gaan zetten voor substitutie (een digitaal bestand van dermate hoge kwaliteit afleveren dat deze de originele film kan vervangen), zowel wat betreft kwaliteit als geautomatiseerde metadatering van fysieke kenmerken (schade, krimp en dergelijke). Ze denken in de toekomst ook aan zogenaamde satelliet bedrijfspunten verspreid over Europa. Deze bedrijfspunten zouden op regionaal niveau hetzelfde werk doen en zodoende kennis kunnen delen. In de nabije toekomst gaan ze met diverse Europese archieven overleggen om te ontdekken wat er nodig is om ze te kunnen bedienen op het gebied van digitalisering. Tegelijk zijn beide bedrijven ervan overtuigd dat de kennis van restauratie en ontwikkeling van analoge film niet verloren mag gaan.

Voor meer info zie:

MWA-NOVA.com of haghefilm-digitaal.nl

CONGRESSEN EN SYMPOSIA

INTERNATIONAL BROADCASTING CONVENTION

'Shaping the future together', dat was het thema van de jaarlijkse International Broadcasting Convention van 13 tot en met 17 september in de RAI in Amsterdam. De opening keynote was van Tim Davie, CEO van de BBC Studio's in Londen. Hij vertelde over hoe de BBC het hoofd biedt aan de concurrentie door wereldwijde streamingplatforms als Netflix en Amazon. Zijn keynote en die van anderen kun je [hier](#) terugvinden.

NO TIME TO WAIT!

De derde editie van het jaarlijkse No Time to Wait, gericht op open media, open standaarden en digitale audiovisuele conservering, stond dit jaar in het teken van Rough Consensus and Running Archives. Dit gratis symposium vond op 25 en 26 oktober plaats in het British Film Institute in London. Mede-organisator en ontwikkelaar Ashley Blewer schreef er na afloop een blog over, deze kun je [hier](#) terugvinden.

ARCHIVING THE UNARCHIVABLE

Van donderdag 22 tot en met zaterdag 24 november organiseerde Documenta Archiv in het Duitse Kassel "Archiving the Unarchivable" over de uitdagingen van media-collecties en hun conservering in het digitale tijdperk. Zie [hier](#) de congreswebsite.

Met bijdragen gericht op documentatie, digitalisering, preventie en conservering van Time-Based mediakunstwerken. Onderzoeker Rasa Bočytė woonde het congres bij en schreef hierover [deze](#) blog.

WINTER SCHOOL FOR AUDIOVISUAL ARCHIVING

Van 15 tot en met 18 januari vond de vierde editie van de Winter School plaats bij Beeld en Geluid. Een gevarieerd programma waarin deelnemers vanuit heel Europa leerden om een conserveringsplan voor hun audiovisuele collecties te ontwerpen en uit te voeren. Vier dagen lang leidden Kara van Malsen, Peter Bubestinger-Steindl en Erwin Verbruggen de deelnemers door het OAIS-referentiemodel voor audiovisuele collecties. Van pre-ingest tot toegang en van SIP tot DIP. De praktische bijeenkomsten werden afgewisseld met presentaties door specialisten over de uitdagingen van hun organisaties op het gebied van conservering. Aan het woord kwamen Kevin Lutz (Austrian Film Museum), Merle Friedrich (German National Library of Science and Technology) en Alessandra Luciano (Centre National de l'Audiovisuel, Luxembourg).

Conservator Ana Ribeiro van het TATE Modern in Londen nam deel aan de Winter School en schreef [hierover](#) deze blog. Benieuwd naar de presentaties? Kijk ze [hier](#) door.

IAMHIST SYMPOSIUM

'Standing in the Way of White Noise: Preserving Television History', was het thema van het symposium dat The International Association for Media and History (IAMHIST) samen met het Centre national de l'audiovisuel op 25 januari 2019 in Luxemburg organiseerde.

Erfgoeddeskundigen en onderzoekers kwamen bij elkaar om de nieuwste conserverings-, toegangs- en hergebruikspraktijken en onderzoeksmogelijkheden voor televisie- en filmcollecties te verkennen.

Lees hierover [deze](#) blog op EUScreen.

DEN-EVENT

Op maandag 4 en dinsdag 5 maart vond in De Doelen in Rotterdam het DEN-Event plaats, een conferentie over cultuur en digitalisering. De eerste dag stond in het teken van de kunsten. Directeur Afke van Rijn van de afdeling Media en Creatieve Industrie van het Ministerie van OCW riep in haar keynote op om de digitalisering van de kunstensector breder te zien dan enkel archivering.

De tweede dag draaide om erfgoed. Met aandacht voor innovatieve en verbindende projecten en voor de maatschappelijke rol van erfgoedinstellingen, nu en in de toekomst. Directeur Harry Verwayen van Europeana wees in zijn keynote op de onderscheidende rol die culturele instellingen kunnen spelen in de historische waarde van Europa. Kati Price, hoofd van de afdeling Digitale Media van het Victoria & Albert Museum in Londen, besprak de online beschikbaarstelling van de museumcollectie middels een nieuw platform.

Naast deze keynotes waren er op beide dagen tal van interessante deelsessies. Benieuwd? Lees en bekijk het verslag op de website van [DEN](#).

NETWERKBIJEENKOMST EUSCREEN

Op 15 maart kwamen de netwerkpartners van EUScreen in Luxemburg samen voor de jaarlijkse netwerkbijeenkomst. Doel: het delen van nieuwe ideeën over de toegankelijkheid en het gebruik van audiovisueel erfgoed. Zo was er onder meer aandacht voor de activiteiten van het netwerk, een workshop over het open source platform Ranke.2 en een discussie over de representatie van vrouwen in de media. Lees hier meer over in deze [blog](#).

Beeld: DEN-event 2019

INTERVIEW MET JAN DOUWE KROESKE

“IK MOET DIT VOORAL NIET IN HET GRIJZE NIETS VAN DE ETHER LATEN OPGAAN”

Het is halfelf 's Avonds als ik presentator en programmamaker Jan Douwe Kroeske vanuit zijn auto voor een interview aan de lijn krijg. Aanleiding is de keynote die Kroeske op het AVA_Net Symposium zal houden over de crowdfundingactie die hij is gestart voor de digitalisering van zijn muziekprogramma 2 Meter Sessies. Kroeske komt net van een conferentie, maar heeft nog wel even tijd voor een vraaggesprek. Zo laat nog? Voor Kroeske geen probleem. “Ik zit er nog helemaal in, in de energie!”

De allereerste 2 Meter Sessies was met Neil Finn van Crowded House, in het voorjaar van 1987. Jan Douwe Kroeske herinnert zich de stilte, de concentratie, de toewijding. “Ik vond het heel tof om met muzikanten enige tijd in de studio te zitten, omdat de rust van een lege studio veel meer creatiemogelijkheden geeft dan een concertzaal of een festival. De precisie waarmee Crowded House zijn nummers aan de band toevertrouwde vond ik bijna verslavend om mee te maken. Wow, zo gaat dat dus. En zo concentreer je je dus op iets.” En toen iedereen in de studio er klaar voor was, volgde de stilte. “Die stilte is concentratie, vervolgens ritme, het tempo houden zoals het is, geconcentreerd blijven, goed kijken naar elkaar: het zijn allemaal dingen die je in stilte kunt doen en die *dedication* vond ik echt fascinerend.”

Het begin van een archief begint vanzelf

Kroeske houdt ervan om dingen bij te houden. En ook heeft hij het een beetje in zich om te rubriceren. Daardoor ontstond het archief van de 2 Meter sessies eigenlijk vanzelf. “Ik vond de eerste opname iets om op terug te kijken, want dat bleef ik een paar keer herhalen in mijn radio-programma en toen dacht ik: nou dat is waardevol, dus ik moet dit vooral niet in het grijze niets van de ether laten opgaan om het zo maar te zeggen. Elke volgende sessie heb ik ook opgenomen, elke volgende live uitzending hebben we ook opgenomen, en daarmee een begin van een archief gecreëerd. Zo is het begonnen.”

Levend archief

En zo ging het in zekere zin ook met de metadata. “Aanvankelijk ben ik gaan tikken op een stukje papier, toen werd dat stukje papier ingevoerd in de computer, toen werd dat het ‘2 Meter Sessies-Word-overzicht’ en dat is de basis geweest voor het platform nu: [2 Meter Sessies Online](#). Als je daar nu naartoe gaat, dan kun je redelijk zoeken in wat wij allemaal hebben.”

Ook de nieuwste afleveringen kun je online goed terugvinden. “De 2 Meter Sessies-fan weet dat wij gisteren sessie nummer 1686 hebben opgenomen met een band uit Trinidad Tobago. Wij melden dat per foto op Instagram en op de website iets meer als reportage in beeld. We zijn goed zichtbaar op Youtube en sinds januari zijn we ook begonnen met het uitrollen van de 2 Meter Sessies CD's op streamingplatforms als Spotify, Apple Music en Deezer. We hebben dus een leesbaar archief, maar ook een levend archief.”

Uit het hoofd, in een beheersysteem

Samen met het bedrijf arQive uit Gouda werkt Kroeske nu aan de officiële lancering van het online archief van 2 Meter Sessies op 1 september 2019. Toch ligt er nog veel werk. Hij wil de collectie nog beter toegankelijk maken met aanvullende metadata als opnamedatum, jaar van opname, technicus, samenstelling band, bijzondere samenstelling en covers. “Ik weet uit mijn hoofd bijvoorbeeld dat er meer Neil Young covers zijn gespeeld dan John Lennon covers. En ik weet uit mijn hoofd dat in de 2 Meter Sessies Bob Dylan vaker is gecoverd dan Queen of Prince. Maar hoeveel exact, dat weet ik dan weer niet. En ik weet dan wel wie het heeft gecoverd, maar mijn collega weet dat niet. Het is nu tijd dat al die informatie van die 1686 opnames vindbaar gaat worden op basis van een aantal zoekfuncties. Of kleurtjes voor mijn part, dat is ook goed!”

Klimaatneutrale archiefruimte

De omroepen hadden nog geen richtlijnen voor het bewaren van de fysieke tapes en materialen, daarom zorgde Kroeske zelf voor de opslag. Zo liet hij in zijn vorige kantoor een klimaatneutrale archiefruimte bouwen. Voor veel mensen was dit nieuw en hij moest het nut ervan uitleggen. Ook aan de ingenieurs, maar zijn bekendheid hielp hem om hen te overtuigen. “Ik had er niet veel overredingskracht voor nodig, maar ik moest het wel zeggen en benadrukken.”

Spaghetti's van 2 Meter Sessies

De huidige 2 Meter Sessies worden in .MXF-files opgenomen en direct op een server gezet, maar de oudere opnamen staan op zogeheten Magnetophon-tapes. Kroeske liet ook altijd zelf kopieën meelopen op DAT. Daarvan draaide hij later thuis CD-R's. Zo heeft hij het archief nu in drievoud. “Veel heb ik ingestart vanaf CD-R, omdat dat makkelijk in gebruik was. Maar als je nu bij mij op kantoor komt, zie je een hele wand staan van alle spaghetti's van 2 Meter Sessies. (...) En omdat we nou eenmaal ooit begonnen zijn met het overzicht in CD-R, maak ik nog altijd een versie van elke 2 Meter Sessie op CD-R. Daarmee is dat fysieke overzicht ook nog aanwezig.”

Adoptieouders

De uitzendtapes worden nu met behulp van crowdfunding gedigitaliseerd. “Wat wij hebben gedaan binnen de crowdfunding is per sessie ‘adoptieouders’ gezocht, en die krijgen dan het verhaal per sessie mee. Dat werd heel erg gewaardeerd. Dit is ook iets wat ik bij het Symposium verder toe zal lichten. Ik heb ook gevraagd aan het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid of zij een sessie wilde adopteren. Dat vonden zij goed.”

Welke sessie Beeld en Geluid heeft geadopteerd? En welk verhaal erachter zit? Wellicht vertelt Kroeske dat op het AVA_Net Symposium. Het is inmiddels elf uur. We ronden het gesprek af. “Dan ga ik nog even tanken”, zegt Kroeske, terwijl hij zijn weg vervolgt. Ik sla het interview op als een tijdelijk .MP3 bestand. Afspeelduur: 00:30:16 minuten.

Foto: Jan Douwe Kroeske

UIT HET NETWERK

Kennisnetwerk informatie en archief (KIA)

KIA is dé ontmoetingsplaats voor professionals in de informatie- en archiefwereld. Dit online platform is ingedeeld in groepen waar uiteenlopende thema's aan bod komen. Je kunt meedoen aan discussies, de ArchiefWiki of de agenda raadplegen, vacatures bekijken en nog veel meer! Speciaal voor de audiovisuele erfgoedsector is het kennisplatform Audiovisueel Erfgoed opgezet. Hier kunnen we onderling praten over AV-archivering, maar ook is het de ideale plaats om de AVA_Net Experts lastige vragen voor te leggen. KIA is mogelijk gemaakt door het Nationaal Archief, KVAN/BRAIN, Archief 2.0 en het Netwerk Digitaal Erfgoed. Wil je op de hoogte blijven van de nieuwste trends en publicaties, en wil je mee discussiëren? Sluit je aan bij KIA! Zie: kia.pleio.nl

Experts

Binnen ons netwerk hebben we een vaste groep AVA_Net Experts. De experts hebben ieder hun eigen specialisme op het gebied van AV-archivering en werken bij verschillende archieven, musea of kennisinstellingen in Nederland. De experts fungeren als aanspreekpunt en lokale/regionale kennishub en werken actief aan het uitwisselen van kennis. Ook identificeren zij (kennis)behoeftes in het AV-domein. Heb je vragen over een bepaald AV-onderwerp of kennisthema? Door te filteren op provincie en/of kennisthema vind je op de AVA_Net website de juiste expert om je vraag aan te stellen. Zelf relevante expertise te bieden? Mail dan naar info@avanet.nl en vertel hoe je die in zou willen zetten. Of kijk op de website:

<https://www.avanet.nl/netwerk/>

COLUMN

Ik ben Sylvia Moes, innovatiemanager onderwijs van de Vrije Universiteit in Amsterdam. Daarnaast werk ik voor SURFnet als consultant op het delen van open leermaterialen.

Een netwerk als AVA_Net is voor mij van belang om aandacht te vragen voor de beschikbaarstelling van waardevolle (erfgoed) materialen voor een groot publiek, waaronder de Hogere Onderwijssector. Het beter vindbaar maken en integreren van erfgoedmaterialen in het Hoger Onderwijs kan alleen tot stand komen door effectief samen te werken met erfgoedinstellingen en aanverwante partijen. Dit is één van de redenen waarom ik lid ben geworden van de AVA_Net domeinraad. Op deze manier heb ik goed zicht op de ontwikkelingen en trends die zich voordoen in de wereld van audiovisuele erfgoedmaterialen.

Vanuit de projecten die SURF op grote schaal heeft gedraaid heb ik een goed beeld ontwikkeld van de gebruikerswensen van docenten met betrekking tot beeldmateriaal. Daarnaast heb ik als expert binnen SURF kennis opgedaan over leertechnologiestandaarden. Deze standaarden zorgen ervoor dat materialen goed uitwisselbaar zijn tussen verschillende platformen.

De kennis die we hebben opgebouwd kunnen we nu goed inzetten, omdat de vraag naar beschikbare open materialen enorm toeneemt. Steeds meer Hoger Onderwijsinstellingen stellen beleid op voor het delen en gebruiken van open leermaterialen. Eén van de doelen uit het beleid is om de onderwijskwaliteit te verhogen en de samenwerking met de publieke sector eenvoudiger te maken. Het Ministerie van OC&W heeft de ambitie geformuleerd dat het Hoger Onderwijs in 2025 op kop loopt in het beschikbaarstellen van open leermaterialen en stimuleert dit beleid.

Om een start te maken met beschikbaarstelling van leermaterialen, heb ik vanuit de werkgroep Bibliotheken, Open en Online onderwijs een inventarisatie opgezet van reeds beschikbare open leermaterialen. Die kunnen straks gedeeld worden in een landelijk zoekportaal van SURF. Uit de inventarisatie blijkt dat bijna 80% van de open leermaterialen videomateriaal is. Op zich niet verwonderlijk als je bedenkt dat er in voorgaande jaren sterk is ingezet op de intensivering van onderwijs via concepten als flipped classroom en blended learning. Daarnaast is er een groot aantal Massive Open Online Courses (MOOC's) gelanceerd op internationaal niveau. Bij beide ontwikkelingen is de inzet van videomateriaal zoals weblectures, webinars, kennisclips en instructieclips essentieel.

De werkgroep is in samenwerking met SURFnet een pilotstudie gestart naar de inzet van spraak naar tekst en AI, met als doel semi-automatische metadata te genereren voor videomaterialen die openbaar toegankelijk kunnen worden gemaakt. Zie onder andere deze recente berichten:

- [Pilot study "spraak naar tekst"](#)
- [Hoe kunnen full text search en machine learning helpen bij het delen en zoeken van open leermaterialen?](#)

Maar niet alleen het delen van leermaterialen is belangrijk, maar zoals eerder gezegd ook de vindbaarheid en adoptie van open (leer)materialen die door andere wetenschappelijke en erfgoedinstellingen beschikbaar zijn gesteld.

De samenwerking binnen de AVA_Net domeinraad is hierbij van cruciaal belang. De raad verenigt verschillende stakeholders met expertise op het gebied van het archiveren en het ontsluiten van grote hoeveelheden videomateriaal.

Als netwerk kunnen wij de kennis en de krachten bundelen voor de uitwisseling van openbaar toegankelijke leermaterialen of materialen die via een licentie mogen worden gebruikt in het onderwijs, zoals de Academia-licentie.

Daarnaast biedt AVA_Net de mogelijkheid om samen op te trekken bij het digitaliseren van videomaterialen die nog op oude dragers, of in oude bestandsformaten zijn opgeslagen. Ik zie AVA_Net dan ook als een belangrijk knooppunt in Nederland om de kennis over AV-materialen en de toegankelijkheid van AV-materialen optimaal in te zetten en te delen. Zo gaan we efficiënt met onze middelen om.

Sylvia Moes

Innovatiemanager onderwijs
Universiteitsbibliotheek VU

Consultant SURFnet:
Adviseur voor het delen van
open leermaterialen

Lid AVA_Net domeinraad
namens SURF en werkgroep
Bibliotheken, Open en Online
onderwijs

AV_KENNIS OP ÉÉN PLEK: DE HERNIEUWDE AVA_NET KENNISBANK

Het web kan een wirwar aan informatie zijn voor wie op zoek is naar antwoorden op complexe vragen rondom audiovisueel collectiebeheer. Zo ondervond ook AVA_Net Magazine redactielid Tommy Ventevogel in zijn zoektocht naar het ultieme antwoord op de vraag of lossless fileformaten werkbaar zijn in een archiefcontext (zie AVA_Net Magazine #1). Uit alle krichten van het internet doken inzichten op, wat het niet makkelijker maakte om tot een duidelijk beeld te komen. AVA_Net wil daar iets aan doen.

Een verhaal van twee kennisbanken

Omstreeks 2009 werd AVA_Net opgericht met de wens om audiovisuele archiefkennis beter beschikbaar te maken voor collectiebeherende instellingen en individuen in Nederland. Eén van de eerste wapenfeiten daartoe was de constructie van een uitgebreid naslagwerk dat de AVA_Net kennisbank ging heten. Deze zorgvuldig ingerichte website voorzag in een informatieboom waarlangs collega-archivarissen over ieder onderwerp konden terugvinden wat er geschreven was. Een toegewijde redactie, bestaande uit Annemieke de Jong, Hanneke Smulders en Beth Delaney, beoordeelde de kwaliteit en relevantie van documenten, verslagen, rapporten, academische publicaties, boeken en blogs.

Het jaar was 2011 en de informatievoorziening was bepaald niet schaars. Beeld en Geluid richtte samen met internationale partners (BBC, Ina, ORF) het PrestoCentre op. Dit netwerk kwam voort uit de audiovisuele digitalisering- en preservatieprojecten PrestoSPACE en PrestoPRIME. PrestoCentre vergaarde en centraliseerde ook op haar beurt informatie (leesvoer, applicaties en standaarden) in een centrale, goed doordachte catalogus.

Inmiddels, vele jaren verder, zijn deze websites uitgebloeid. Het PrestoCentre werd, na een belangrijke impuls gegeven te hebben aan ons vakgebied, finaal afgesloten. AVA_Net hebben we inmiddels flink uitgebreid: wat begon als een bescheiden naslagwerk en een - al snel uit de kluiten gewassen en steeds internationaler wordende - LinkedIn-groep, is nu een organisatie met een eigen magazine (dat je nu in handen houdt of wat vanop een scherm naar je oplicht), een expertnetwerk, meerdere trainingsmogelijkheden en een jaarlijks symposium!

Vernieuwd, verbeterd

Inmiddels zaten we niet stil met de kennisbank. Nadat we in 2017 de AVA_Net site lanceerden, werd het ook tijd voor een nieuwe kennisbank. We hopen dat dit nieuwe platform beter de weg wijst in het bos van audiovisuele archiefkennis en -bronnen. Hij is volledig in het Nederlands én, om onze internationale collega's tegemoet te komen, ook nog steeds in het Engels beschikbaar.

Duidelijk omschreven

De bronnen die we sinds 2009 bijeen hebben gesprokkeld, blijven aanwezig. Wel zijn de sleutelwoorden om ze terug te vinden bijgeschaafd. Ook is in de nieuwe vormgeving duidelijker te zien of de omschrijving een neutrale samenvatting is van de inhoud of dat het gaat om een recensie ervan. Onder een artikel of video zie je van wie de omschrijving is: van één van de vroegere kennisbankredacteuren, een huidig redactielid of één van de AVA_Net experts.

Discussiëren over de inhoud van bronnen uit de Kennisbank kan op kia.pleio.nl. Ken jij bronnen die absoluut niet mogen ontbreken in de Kennisbank? Laat het de redactie vooral weten via info@avanet.nl.

Persoonlijke selecties

Naast de bibliotheek waar je in kan grasduinen, bieden we ook selecties aan van relevante bronnen. Het is niet altijd vanzelfsprekend om door de bomen het bos te zien. Daarom vragen we experts - van AVA_Net en elders - om aan te geven welke bronnen hen hebben geholpen bij prangende kwesties in de dagelijkse praktijk.

Bewaard voor de lange duur

Websites komen, websites vergaan - zo veel weten we inmiddels wel. De Kennisbank probeert dan ook zoveel mogelijk om bestanden lokaal op te slaan, zodat je ze altijd kunt terugvinden, ook als de oorspronkelijke locatie verdwenen is. Ook bevat de site een kleine selectie aan materiaal dat niet eerder is uitgegeven - bijvoorbeeld rapporten die voortkomen uit de Presto-projecten of conferentieverslagen van SOIMA.

Lacunes ingevuld

Een toegewijd team bij Beeld en Geluid houdt de Kennisbank up-to-date. Mis je niettemin een bron? Via het ingebouwde formulier kan je zelf aangeven welk document niet mag ontbreken. Je stem nog meer laten horen? Dat kan ook: naast de kennisbank wisselen we op het KIA-platform voor audiovisuele archivering kennis uit, houden we contact, delen we weetjes en beantwoorden we je vragen. Nog geen lid? Meld je dan [hier](#) aan.

Bezoek de nieuwe kennisbank via:

www.avanet.nl/kennisbank/

Beeld: Pexels.com

WWW.AVANET.NL